

В І Д Г У К

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора

Сущенко Лариси Олександрівни

на дисертаційну роботу **Василюк Валерії Миколаївни**

«Формування дослідницької компетентності майбутніх перекладачів

засобами проєктного навчання», представлену на здобуття наукового

ступеня доктора філософії у галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Актуальність теми дисертації зумовлена нагальною потребою в професійній підготовці висококомпетентних перекладачів, здатних ефективно застосовувати знання й навички в іншомовній та пошуково-дослідницькій діяльності. Сучасне суспільство ставить перед закладами вищої освіти завдання підготовки нового покоління перекладачів не тільки як посередників в міжмовній і міжкультурній комунікації, а і як фахівців зі сформованою у них здатністю бачити усі варіанти вирішення проблеми й уміти обрати оптимальний із них; експериментальним шляхом знаходити відповіді на складні професійні питання; постійно перебувати у творчому пошуку, досягаючи максимально глибокої досконалості в усіх видах індивідуальної діяльності людини. Релевантним у такому ракурсі є феномен мовної особистості перекладача-дослідника, який презентовано в дисертації як стрижневий.

Таким чином, є підстави стверджувати, що дисертація В. М. Василюк має ознаки актуальності, які полягають, по-перше, у зверненні авторки до важливого й нагального питання – формування дослідницької компетентності майбутніх перекладачів засобами проєктного навчання, що узгоджується зі змінами соціально-економічного розвитку суспільства, науки та має відповідати державній й особистісній концепції навчання впродовж життя; по-друге, перекладача у дослідженні презентовано як суб'єкта міжкультурної, соціально-комунікативної та мисленнєво-мовленнєвої діяльності з високим рівнем сформованості дослідницької компетентності; по-третє, розглядається процес формування пошукової компетентності здобувачів освіти шляхом упровадження активних методів навчання, які дозволяють використовувати всі рівні засвоєння знань: від звичайного відтворення до творчо-пошукової, дослідницької діяльності.

Тому дисертація Василюк Валерії Миколаївни «Формування дослідницької компетентності майбутніх перекладачів засобами проєктного навчання» є актуальною та своєчасною, а сформульована проблема, на вирішення якої спрямоване дослідження, є недостатньо розробленою і практично значущою.

Дисертація відповідає основним напрямам досліджень науково-дослідної лабораторії інноваційних методів навчання та кафедри

інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи ВНЗ «Університету імені Альфреда Нобеля», проведених у межах комплексних наукових тем «Теоретичні та методичні засади моделювання компетентнісної професійної освіти у контексті євроінтеграції» (державний реєстраційний номер 0117U000784), «Теоретико-методологічні засади професійного становлення фахівця в інноваційному соціокультурному просторі» (державний реєстраційний номер 0122U200059). Тему затверджено вченою радою ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» (протокол № 10 від 21.12.2021 р.).

Оцінка обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз змісту дисертації та публікацій В. М. Василюк уможливив висновок, що наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в результаті дослідницького пошуку, є науково обґрунтованими й достовірними. Структура дисертації не викликає заперечень, її зміст та логіка побудови узгоджені з визначеною метою і поставленими завданнями.

Сформована авторкою джерельна база відзначається різноманітністю і достатньою повнотою. Вона включає 164 найменування, з них 34 – іноземними мовами, що слугує безперечним доказом інформативності та валідності представленої роботи. Значну цінність для дослідників мають 13 додатків, які представлені на 52 сторінках дослідження.

Ефективне розв'язання завдань дослідження було забезпечено оптимальним застосуванням комплексу методів дослідження: теоретичних, емпіричних і статистичних (аналіз, синтез, систематизація змісту наукових розвідок зарубіжних і українських учених, навчально-методичної літератури та документації; спостереження, опитування, тестування, експертне оцінювання; експеримент для дослідження ефективності педагогічних умов формування дослідницької компетентності майбутніх перекладачів засобами проєктного навчання; методи математичної статистики для аналізу ймовірності ефективності впровадження запропонованих педагогічних умов).

Понятійні конструкти, що є ключовими у контексті проблеми дослідження, розкрито на основі вивчення педагогічних, психологічних, лінгвістичних, міждисциплінарних наукових праць. Термінологічний концепт проблеми дисертаційної роботи становлять поняття, обґрунтування й уточнення яких надало змогу окреслити теоретичні аспекти досліджуваного феномену («перекладач», «компетентність», «дослідницька компетентність», «педагогічні умови», «проєктне навчання», «засоби проєктного навчання» та ін.). У результаті глибокого аналізу й наукового обґрунтування матеріалів в українській педагогічній науці дисертантка здійснила дефінітивний аналіз конструкту «дослідницька компетентність майбутніх перекладачів», обґрунтувала теоретичні й методичні засади формування досліджуваного явища.

Структура і зміст анотації суголосні поетапності проведення дослідження й відображають найбільш вагомі теоретичні і практичні результати рекомендації та висновки.

Обґрунтованість наукових положень, результативність упровадження навчально-методичного забезпечення були підтверджені у процесі експериментальної роботи на базі ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», Бердянського державного педагогічного університету, Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

Висновкам і результатам, які представлені в роботі, властива повнота та логічність викладу, достатній рівень обґрунтованості й достовірності. Загальні висновки є логічними і відповідають окресленим дослідницьким завданням. Результати дисертаційної роботи висвітлено у необхідній кількості наукових публікацій.

Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації. Зміст дисертації повною мірою розкриває етапи дослідницького пошуку, основні теоретичні і практичні результати. Дисертація складається з анотації (українською й англійською мовами), вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Системність і послідовність викладу ходу і результатів дослідницького пошуку підпорядковані вирішенню завдань дослідження.

У першому розділі дисертанткою визначено ступінь розробленості у сучасних наукових дослідженнях проблеми формування дослідницької компетентності майбутніх перекладачів засобами проєктного навчання, а також уточнено термінологічний апарат.

Імпонує розуміння авторкою понятійного конструкту «дослідницька компетентність майбутніх перекладачів» як цілісної, інтегративної властивості перекладача, що поєднує в собі дослідницькі (прогностичні, пошуково-інформаційні, організаційно-практичні, комунікативно-презентаційні, інтерпретаційні) знання і уміння, особистісні якості (наполегливість, завзятість у досягненні мети, допитливість, схильність до ризику, асертивність, здатність до рефлексії), що виявляються у зацікавленості створювати нові наукові знання у сфері перекладознавства та аплікувати їх на практиці, бажанні ефективно і вмотивовано виконувати дослідницьку діяльність, а також готовності займати активну дослідницьку позицію.

Відзначимо здійснений здобувачкою ретельний аналіз компонентів структури дослідницької компетентності майбутніх перекладачів, а саме: мотиваційно-ціннісний (умотивованість і прагнення майбутніх перекладачів формувати дослідницьку компетентність); емоційно-вольовий (прояв позитивного емоційного стану, наполегливості, завзятості при здійсненні дослідницької діяльності); когнітивно-діяльнісний (комплекс знань і умінь, що забезпечують ефективне здійснення перекладачами дослідницької діяльності); особистісно-креативний (професійно-особистісні якості та творчі здібності перекладача-дослідника) та оцінювально-рефлексивний (аналіз результатів дослідницької діяльності).

Схвальним є визначені й науково обґрунтовані педагогічні умови, реалізація яких впливає на ефективність процесу формування дослідницької компетентності майбутніх перекладачів засобами проєктного навчання, а

саме: 1) виконання дослідницьких домашніх проєктів під час вивчення дисциплін циклу професійної підготовки; 2) використання проєктних завдань дослідницького характеру у процесі безпосереднього викладу лекційних і практичних занять; 3) застосування методу проєктів в умовах реалізації форм наукової діяльності студентів у вільний від навчання час.

У другому розділі здобувачкою розроблено цілісну концепцію формування дослідницької компетентності майбутніх перекладачів засобами проєктного навчання, яка структурно об'єднала методологічний, теоретичний та практичний концепти: методологічний концепт відображає взаємозв'язок різних підходів до вивчення проблеми дослідницької компетентності майбутніх перекладачів (компетентнісний, системно-діяльнісний, особистісно орієнтований); теоретичний концепт містить визначення і обґрунтування провідних понять дослідження, педагогічних умов формування дослідницької компетентності майбутніх перекладачів засобами проєктного навчання, які розроблені з урахуванням сутнісних ознак дослідницької компетентності перекладачів, особливостей їхньої фахової підготовки; практичний концепт полягає у впровадженні педагогічних умов формування дослідницької компетентності майбутніх перекладачів засобами проєктного навчання.

Результати констатувального етапу дослідження переконливо підтвердили необхідність обґрунтування й практичного упровадження виокремлених педагогічних умов досліджуваного процесу.

М. В. Василюк визначено критерії і показники, схарактеризовано рівні сформованості дослідницької компетентності майбутніх перекладачів, розроблено й апробовано діагностувальну та експериментальну методики, описано процес упровадження педагогічних умов формування дослідницької компетентності майбутніх перекладачів засобами проєктного навчання, подано результати констатувального і контрольного етапів експерименту.

На формувальному етапі експериментального дослідження дисертанткою було впроваджено педагогічні умови формування дослідницької компетентності майбутніх перекладачів засобами проєктного навчання, реалізація яких здійснювалась у межах вивчення навчальних дисциплін: «Ділова іноземна мова», «Практика письмового перекладу», «Практика усного перекладу», «Конфліктологія», «Самоменеджмент», «Основи теорії мовленнєвої комунікації та вступ до перекладознавства», а також занять науково-дослідного гуртка «Основи дослідницької діяльності перекладача». Також було представлено результати експериментальної перевірки ефективності досліджуваного явища.

Додатки до дисертації візуалізують специфіку проведення експериментальної роботи, апробацію результатів дослідницького пошуку. Кваліфікаційна наукова робота відповідає вимогам щодо її оформлення.

Оцінюючи здобутки дисертаційного дослідження В. М. Василюк, акцентуємо увагу на результатах, що мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Зазначаємо, що обсяг і кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам, що висуваються до дисертацій на

здобуття наукового ступеня доктора філософії; отримані результати дослідження доповнюють напрацювання інших авторів з обраної теми.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що: уперше обґрунтовано сутність поняття «дослідницька компетентність майбутніх перекладачів» як цілісна, інтегративна властивість особистості, що поєднує в собі дослідницькі (прогностичні, пошуково-інформаційні, організаційно-практичні, комунікативно-презентаційні, інтерпретаційні) знання і уміння, особистісні якості (наполегливість, завзятість у досягненні мети, допитливість, схильність до ризику, асертивність, здатність до рефлексії), що виявляються у зацікавленості створювати нові наукові знання у сфері перекладознавства та аплікувати їх на практиці, бажанні ефективно і вмотивовано виконувати дослідницьку діяльність, а також готовності займати активну дослідницьку позицію; визначено методологічні підходи формування дослідницької компетентності майбутніх перекладачів засобами проєктного навчання (компетентнісний, системно-діяльнісний, особистісно орієнтований); виявлено компонентну структуру дослідницької компетентності майбутніх перекладачів (мотиваційно-ціннісний, емоційно-вольовий, когнітивно-діяльнісний, особистісно-креативний, оцінювально-рефлексивний), критерії та показники зазначеного феномена: мотиваційно-ціннісний (наявність прагнення домогтися успіху в професійній діяльності; наявність орієнтації і спрямованості на дослідницьку діяльність і бажання оволодіти цим видом діяльності; наявність спрямованості на розумові види праці; наявність інтересу до експериментування, до пошуку, до висловлення гіпотез); емоційно-вольовий (прояв наполегливості та завзятості у досягненні мети; вияв здатності регулювати власний емоційний стан); когнітивно-діяльнісний (володіння прогностичними, пошуково-інформаційними, організаційно-практичними, комунікативно-презентаційними, інтерпретаційними знаннями; володіння прогностичними, пошуково-інформаційними, організаційно-практичними, комунікативно-презентаційними, інтерпретаційними вміннями); особистісно-креативний (прояв здатності швидко навчатися та самостійно шукати інформацію; прояв допитливості; прояв схильності до ризику); оцінювально-рефлексивний (прояв здатності до реалістичної оцінки власних дій, здібностей, моральних якостей і вчинків; прояв здатності доказово відстоювати власну наукову позицію, асертивності); розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови формування дослідницької компетентності майбутніх перекладачів засобами проєктного навчання (виконання дослідницьких домашніх проєктів під час вивчення дисциплін циклу професійної підготовки; використання проєктних завдань дослідницького характеру у процесі безпосереднього викладу лекційних і практичних занять; застосування методу проєктів в умовах реалізації форм наукової діяльності студентів у вільний від навчання час); уточнено сутність понять: «перекладач», «компетентність», «дослідницька компетентність», «педагогічні умови», «проєктне навчання», «засоби проєктного навчання»; удосконалено зміст, методи та форми навчання, спрямовані на формування

компонентів дослідницької діяльності майбутніх перекладачів засобами проєктного навчання (мотиваційно-ціннісний, емоційно-вольовий, когнітивно-діяльнісний, особистісно-креативний, оцінювально-рефлексивний); набули подальшого розвитку теорія і методика професійної підготовки майбутніх перекладачів у закладах вищої освіти.

Дисертаційна робота В. М. Василюк містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати у сукупності розв'язують актуальну наукову проблему.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в розробці та впровадженні педагогічних умов формування дослідницької компетентності майбутніх перекладачів засобами проєктного навчання, що можуть бути покладені в основу моделювання відповідного процесу для бакалаврів, які навчаються за спеціальністю 035 Філологія; розробці дослідницьких домашніх проєктів, які необхідно впроваджувати під час вивчення таких дисциплін циклу професійної підготовки, як «Ділова іноземна мова», «Практика письмового перекладу», «Практика усного перекладу»; проєктних завдань дослідницького характеру (історико-діагностичні, теоретико-моделювальні; практично-перетворювальні), які варто впроваджувати у процесі безпосереднього викладу лекційних і практичних занять під час вивчення навчальних дисциплін «Конфліктологія», «Самоменеджмент», «Основи теорії мовленнєвої комунікації та вступ до перекладознавства»; методу проєктів в умовах організації засідань студентського науково-дослідного гуртка «Основи дослідницької діяльності перекладача».

Повнота викладення у публікаціях положень, висновків і рекомендацій, в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні теоретичні положення й висновки дослідження відображено в 11 публікаціях, із яких: 4 статті у провідних наукових фахових виданнях України (3 з них – одноосібні), внесених до міжнародних наукометричних баз, 1 стаття у співавторстві у журналі, який входить до наукометричної бази Web of Science, 6 тез доповідей у збірниках матеріалів міжнародних та всеукраїнських конференцій.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушення академічної доброчесності. Об'єктивне оцінювання як тексту дисертаційної роботи, так і його результатів дає підстави стверджувати, що В. М. Василюк було дотримано вимоги академічної доброчесності в повному обсязі. Анотації українською та англійською мовами до дисертації розкривають поетапність дослідницької роботи, наукову новизну, практичну спрямованість роботи. Покликання на використані джерела у тексті дисертації оформлені відповідно до вимог.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Результати наукового дослідження В. М. Василюк дають підставу вважати, що визначені завдання реалізовано, мету досягнуто, а сукупність отриманих наукових положень має важливе значення для теорії і методики педагогічної освіти. Оцінюючи загалом позитивно роботу дисертантки, у контексті

наукової дискусії вважаємо за необхідне висловити такі зауваження і побажання, що виникли у процесі рецензування дисертації.

1. Попри незаперечну цінність роботи, на нашу думку, не зовсім коректним видається формулювання практичного значення дисертаційного дослідження, у якому акцентовано саме на перспективах і можливостях упровадження результатів. Краще було б першочергово констатувати, що розроблено й упроваджено конкретно здобувачкою з деталізацією цих новацій та особливостей.

2. Подання матеріалу в дисертації та його аргументація значно виграли б, якби В. М. Василюк обґрунтувала й охарактеризувала передумови та доцільність розроблення авторської концепції дослідження (с. 80).

3. Підтримуючи в цілому авторський підхід до організації дослідження, зазначимо, що, на наш погляд, не зовсім вдало було виділено рівні сформованості дослідницької компетентності майбутніх перекладачів (творчій, достатній, фрагментарний). У педагогіці, як правило, з метою отримання вірогідних результатів статистичне групування відповідно до одержаних експериментальних даних здійснюється таким чином, щоб до кожного розряду увійшло 20-25% значень вимірюваної ознаки. З цього логічно випливає, що рівнів досліджуваного феномену мало б бути, як мінімум, чотири.

4. На нашу думку, робота набула б логічної стрункості та цілісності за умови представлення у додатках навчально-методичних матеріалів з формування дослідницької компетентності майбутніх перекладачів засобами проєктного навчання при вивченні навчальних дисциплін «Конфліктологія», «Самоменеджмент», «Основи теорії мовленнєвої комунікації та вступ до перекладознавства».

Загальний висновок.

Зазначені нами пропозиції та висловлені зауваження не завадили загальному позитивному сприйняттю рецензованої дисертації, мають характер рекомендацій і є приводом для наукової дискусії. Представлена дисертаційна робота є самостійним завершеним науковим дослідженням, а сформульовані у ній основні положення, результати та висновки мають наукову новизну, теоретичну та практичну цінність.

Аналіз змісту роботи уможлиблює висновок, що: за актуальністю проблематики, змістом, якістю оформлення, науковою новизною, теоретичною і практичною значущістю отриманих результатів, достовірністю і повнотою висвітлення їх у публікаціях дисертація «Формування дослідницької компетентності майбутніх перекладачів засобами проєктного навчання» є самостійним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, що успішно вирішує важливе для освітньої галузі науково-практичне завдання та відповідає вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.); п. 10 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого

постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167; Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами, внесеними відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 р. № 341), а її авторка – Василюк Валерія Миколаївна заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) галузі знань 01 Освіта / Педагогіка.

Офіційний опонент:

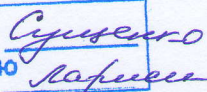
завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти
Запорізького національного університету,
доктор педагогічних наук, професор

Лариса СУЩЕНКО

20 травня 2024 р.

Підпис
засвідчую

НАЧАЛЬНИК
ВІДДІЛУ КАДРІВ

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 14:07:10 20.05.2024

Назва файлу з підписом: Сущенко_відгук.pdf.asice
Розмір файлу з підписом: 857.8 КБ

Перевірені файли:
Назва файлу без підпису: Сущенко_відгук.pdf
Розмір файлу без підпису: 905.5 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: Сущенко Лариса Олександрівна
П.І.Б.: Сущенко Лариса Олександрівна
Країна: Україна
РНОКПП: 2924903309

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 14:07:03 20.05.2024

Сертифікат виданий: "Дія". Кваліфікований надавач електронних довірчих послуг
Серійний номер: 382367105294AF97040000006325A80003E45701
Тип носія особистого ключа: ЗНКІ криптомодуль ІІТ Гряда-301
Алгоритм підпису: ДСТУ 4145
Тип підпису: Кваліфікований
Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)
Формат підпису: З повними даними ЦСК для перевірки (CAdES-X Long)
Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2024.04.15 13:00